

SUMULAAKSON
SALATUT
SUHTEET

*Tuija
Lehtinen*

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Tuija Lehtinen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-43311-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

1. LUKU

Café Linkosuo sijaitsi Ratinan kauppakeskuksen toisessa kerroksessa. Olin käynyt siellä silloin tällöin, mutta en olisi arvanut Seitan valitsevan sitä kohtaamispaikaksi. Olimme tavanneet viimeksi useita kuukausia sitten. Meillä oli tapana varata pöytä jostain tasokkaasta tutusta ravintolasta tai juuri avautusta ja ylistetystä uudesta paikasta. Mielessäni olikin ollut kaksi korkkaamatonta, joiden keittiöön olisin halunnut tutustua. Seita oli kuitenkin tekstantu, että tapaisimme leivosten merkeissä kahvilassa. Olin elätellyt toivoa, että kyse olisi etkoista, ja siirtyisimme kunnan menun ääreen juttelemaan siitä, mitä oli tapahtunut viime aikoina ja miten jatkaisimme yhteistä projektiamme. Meillä oli aina ollut paljon puhuttavaa ihan kaikesta maan ja taivaan väliltä, mutta kun näin Seitan kahvion pöydän ääressä, tajusin, että jokin oli muuttunut sitten viime näkemän. Hän istui lukuisten kassien ympäröimänä, ja vaikka naisella ei ollut shoppailu verissä, kuten ei minullakaan, hän oli selvästi urakoinut ostoksilla. Pöydällä oli iso lautanen lukuisine erilaisine leivoksineen, joista kolmesta hän oli jo ottanut maistiaisen.

– Ihana nähdä pitkästä aikaa! Seita hihkaksi. – En nouse haalaamaan, etteivät nämä kassit leviä pitkin lattiaa.

Kumarruin hänen puoleensa, ja muiskautimme poskisuukot. Seita oli pukeutunut isokukkaiseen mekkoon, jollaisia hän suo-

si ympäri vuoden. Ruosteenväriset hiukset olivat lyhyet, ja viivasuora otsatukka peitti kulmakarvat. Hän oli meikannut kepeästi niin kuin hänen tapansa oli ja olisi hyvin voinut astua opiskelijoiden eteen luennoimaan sukupuolentutkimuksen uusimmista vaiheista, vaikka suupielessä oli kermavaahtoa. Hän oli oma itsensä eikä kuitenkaan ollut. Hän hehkui poikkeuksellisella tavalla. Mikä hehkun aiheutti? Mies kenties. Vuosien varrella Seitalla oli ollut lyhyitä ja vähän pitempiä suhteita, joista suurin osa oli päättynyt siksi, ettei mies ollut ymmärtänyt Seitan kunnianhimoa omaa tutkimusalaansa kohtaan. Moni oli kokenut itsensä tutkimusmateriaaliksi, jonka käytöksestä Seita ammensi artikkeleihinsa esimerkkejä ja veti johtopäätöksiä. Täysin väärässä miehet eivät olleet, mutta kukaan ei tietenkään ollut suostunut myöntämään, että oli kärsinyt alemmuuskompleksista älykkään tieteenharjoittajan seurassa ja alkanut sen vuoksi vähätellä tätä. Seita ei ollut surrut yhdenkään suhteen päättymistä. Jonakin päivänä sielunkumppani voisi löytyä tai sitten ei. Asialla oli turha vaivata päätään, ja siitä olin samaa mieltä.

– Smoothiet ovat hyviä, Seita sanoi.

Hänen edessään oli puoliksi juotu vihertävä juoma. Meinin kassalle ja ostin jäälatten lisäksi pullon vissyä, sillä uumoihin tarvitsevani sitä tahmeiden leivosten nielemisessä. Latten valmistumista odotellessani tarkastelin Seitaa ja yritin tunnistaa lukuisten kassien logoja. Pääosa oli vaatekauppojen, mutta outojakin mahtui mukaan. *Culinaria* viittasi keittiötarvikkeisiin, ja sen taakse jäävästä kassista erottuivat kirjaimet *auva*. Oliko Seita hankkimassa hauvan lemmikiksi? Opiskeluaikojen alussa hän oli maininnut rakastaneensa yli kaiken kahta marsua, jotka hänellä oli alakouluikäisenä ollut. Myöhempien aikojen lemmikeistä hän ei ollut puhunut, vaan oli sittemmin

tuonut selkeästi ilmi, ettei hankkisi vaivoikseen minkäänlaista huollettavaa. Mistä oikein oli kyse?

– Maistele kaikkia, Seita kehotti. – Minä olen leikannut niistä palasia veitsellä, niin ettei mukana ole sylkeä.

– Oletko sinä muuttamassa isompaan asuntoon? ihmettelin.
– Vai uudistatko vain koko vaatevarastosi? Kukkamekot hiiteen keski-ään kynnyksellä ja puumat ja pantterit peliin.

– Eläinkuosi on syvältä, Seita irvisti. – Kukkamekoista en luovu. Näissä kasseissa ei ole juuri mitään minulle, mutta olet oikeilla jäljillä mitä muuttoon tulee. Minä olen muuttanut Lempäälään.

– Miksi? ihmettelin. – Sehän on käpykylä Ideaparkin kainalossa. Kaukana yliopistolta.

– Siellä on punainen tupa ja perunamaa, Seita sanoi ja nau-rahti. – Sinä olet ihan pihalla, mutta muuttoon on looginen se-litys.

– Anna tulla.

Seita nosti pöydälle kasseista sen, jonka kyljessä luki *Wauva*. Kyse ei ollutkaan nelijalkaisesta huollettavasta vaan lapsesta. Hän otti sieltä esiin pieniä vaatteita ja silitteli niitä hellästi.

– Niin, olen raskaana, hän vahvisti. – Jo viidennellä kuulla.

– Onnittelut, sain yllätykseltäni sanottua.

– En minä tätä suunnitellut. Se vain tapahtui.

Mies siihen tarvittiin muodossa tai toisessa. Punainen mökki viittäsi siihen, että Seita aikoi ainakin kokeilla perhe-elämää yhdessä jonkun kanssa. Lohkaisin palan kakkuviipaleesta ja tukin suuni. Odotin lisätietoja, ja hetken kuluttua Seita maltoi luopua vaatteiden hipelöinnistä ja pakkasi ne pois. Hän söi puolikkaan sacherleivosta, taivasteli sen maittavuutta ja pohti, ostaisiko valikoiman herkkuja viemiseksi Lennille. Tosin hän saattaisi itse hotkia kaiken kotimatkan aikana.

– Mioletön makean himo, Seita huokaisi. – Fazerin sininen menee muutamassa minuutissa.

Hänen katseensa pyyhki kahvilan valikoimia, mutta tarjolla ei ollut suklaalevyjä. Niinpä hän keskittyi ja sain kuulla, missä hän oli tavannut Lennin ja miten hän oli varsin nopeasti ymmärtänyt löytäneensä ihmisen, jonka kanssa voisi ottaa elämässään uuden suunnan.

– En tietenkään tarkoita työtäni, Seita sanoi. – Tutkimuksesta en luovu, ja tulee olemaan jännittävää, kun saan seurata aitiopaikalta lapsen kehitystä sukupuolensa tiedostavaksi henkilöksi.

Minua hymyilytti, mutta nyökyttelin ymmärtävästi. Vauva-arki voisi olla ihan muuta kuin rauhallista tarkkailua. Minulla oli kaksitoista vuotta nuorempi velipuoli, ja muistin hyvin, miten kireällä niin äidin kuin isäpuolen pinna oli ollut vauvuriiviön itkuraivareiden ja maha- ja korvakipujen vuoksi. Seitalla ei sellaisia kokemuksia ollut, ja hän näytti luottavan siihen, että saisi käsiteltäjä lapsen tuottamat ongelmat yhtä siististi ja tehokkaasti kuin opiskelijoiden aiheuttamat päänvaivat. Hän ymmärtäisi pian, ettei lapsi kuunnellut järkeä ja vielä vähemmän noudatti neuvoja. No, olin ehkä pessimisti, mutta Seitan puheista ei ainakaan saanut sitä kuvaa, että Lennistä olisi jämeräksi kasvattajaksi.

Seita oli tavannut Lennin elävän musiikin klubilla, jonne oli mennyt kahden työkaverinsa kanssa. Lenni oli soittanut bassoa folk metal -yhtyeessä, ja Seita oli mieltynyt yhtyeen laulujen sanoituksiin, joissa oli pakanuutta, mytologiaa ja kansanperinteitä. Bändin lopetettua Seita oli nähnyt Lennin baaritiskillä, mennyt jututtamaan tätä ja kysellyt sanoitusten synnystä. Hyvin pian he olivat jutelleet vilkkaasti ja sopineet tapaamisen seuraavaksi viikonlopuksi.

- Siitä se lähti. Hän on, Seita sanoi ja hymyili haltioituneena,
- hän on herkkä, hellä, huomaavainen, hienotunteinen ja hyvä.

Hapokasta olisin kaivannut h-kirjaimella alkavien adjektiivien listan loppuun. Seita selitti, että musiikki oli ollut Lennille tärkeää pienestä pitäen ja tämä oli soittanut monissa bändeissä. Ennen folk metalia hän oli ollut mukana kuuluisan paikallisen bändin kiertueilla ja harkinnut työnsä jättämistä. Siinä vaiheessa arvelin, että jos Lenni oli ollut mukana Popedan tai Eppu Normaalin kokoonpanossa, hänen täytyi olla lähellä eläkeikää. Se selittäisi Seitan Lennistä käyttämät herrasmiesmäiset adjektiivit. Vaan mitä vielä.

- Hän on minua muutaman vuoden nuorempi, Seita paljasti.

- Hätinä täysikäinen, kiusoittelin.

- Höpsö. Kaksikutonen. Hän on musiikin aineopettaja ja monessa mukana työnsä lisäksi.

Punainen talo oli Lennin lapsuudenkoti. Valmistuttuaan hän oli palannut kotimaisemiin, ja siinä vaiheessa vanhemmat olivat halunneet muuttaa kerrostaloon helpommille päiville. Lenni oli ottanut talon haltuunsa, sillä se oli oivallinen paikka harjoittaa musiikkia kaikessa rauhassa. Hän oli raikonnut vanhaan varastorakennukseen treenitilat ja äänitysstudion ja vuokrasi omien projektien ohessa tiloja levyttämisestä haaveileville nuorille bändeille.

- Hän on niin kannustava, Seita sanoi.

Seita oli ihastunut taloon heti, samoin perunamaahan ja pienen kasvihuoneeseen, jossa oli rehottanut rikkaruohoja. Antaa kaikkien kukkien kukkia vain, Lenni oli sanonut, ja samaa mieltä oli ollut Seita eikä ollut uhrannut aikaa pannakseen istutukset kuntoon.

- Talo on siisti Lennin vanhempien jäljiltä. Melko persoonattomasti kalustettu, mutta minulla ei ole tarvetta muokata

mitään suuremmin. Nykyaikaistan lähinnä keittiötä, ja tietenkin vauvaa varten hankin kaiken uutena.

Seita ei ollut satsannut suuremmin sisustukseen yhdessäkään asunnossaan, joten en ihmetellyt hänen haluttomuuttaan muutoksiin. Vain työhuoneella oli hänelle merkitystä, ja sen paikkaa hän vielä pohti. Mitään makuuhuoneen nurkkaa hän ei missään tapauksessa halunnut tukikohdakseen vaan harkitsi vinttikamaria, joka oli tällä hetkellä sekalaisten tavaroiden varastona.

– Lennin lempinimi minulle on Kukkaketo, Seita kertoi.
– Tällä menolla minusta tulee mammuttimainen keto ennen laskettua aikaa. Odotas, näytän hänestä kuvia.

Seita otti esiin kännykkänsä kuvatiedostot. Lenni oli pitkä ja hoikka, olkapäille ulottuvat hiekanväriset hiukset olivat kihartuvat ja silmät siniharmaat. Mukavan näköinen mies. Melkoisista haipakkaa he olivat edenneet suhteessaan, ja kysyinkin, oliko vauva nopeuttanut yhteen menoa.

– Ei, Seita virnisti. – Kosinta tuli ihan puskista ennen kuin vauva oli alulla.

Nimenomaan puskista, sillä Seitan kännykkä oli tipahtanut ikkunalaudalta sen alla rehottaviin saniaisiin. Lenni oli antanut oman puhelimensa Seitalle ja käskenyt soittaa itselleen. Soittoäänänen perusteella Lenni oli kontannut saniaisten seassa puhelinta etsiessään, ja Seita oli ollut tikahtua nauruun nähdessään niiden heiluvan.

– Sinusta ei olisi vakoojaksi, hän oli sanonut Lennille.

– Ei, mutta tuletko silti vaimokseni? Lenni oli kysynyt.

– Tulen, jos löydät ihmisten ilmoille, Seita oli nauranut.

Lenni oli noussut seisomaan Seitan kännykkä kädessään, ja häpäivä oli sovittu saman tien. He olivat menneet naimisiin maistraatissa kahden viikon kuluttua ja aikoivat pitää hääjuhlat vauvan nimiäisten yhteydessä.

– Minä pidin oman sukunimeni, samoin Lenni. Vauvan sukunimeä mietitään sitten, kun olemme tutustuneet häneen.

– Sinä olet totisesti pannut tuulemaan minun poissaoloni aikana, totesin hänelle.

– Jouduin tunnemyrskyn silmään, Seita myönsi. – Yhteydenpito jäi vähän kaikkien kanssa.

Pakko oli tunnustaa, etten itsekään ollut pitänyt yhteyttä tuttuihin ollessani Irlannissa. Nyt olin valmis vastailemaan Seitan kysymyksiin, mutta hän ei esittänyt niitä. Hän katsoi minua jotenkin vaikeana, ja aloin uumoilla, että hän ottaisi esiin yhteisen jo kohta kolme vuotta jatkuneen projektimme.

– Vauva muuttaa tilanteen, Seita sanoikin. – Määrittelee ajankäyttöä. Sen vuoksi minä karsin tekemisiäni. En ota uusia graduja enkä väitöskirjoja ohjattavaksi ainakaan vuoteen enkä paneudu mihinkään muuhunkaan aikataulutettuun hommaan.

– *Vallattomat naiset*, nyökyttelin.

– Minä niin rakastan meidän podcastia, Seita sanoi kiihkeästi. – Se kuitenkin sitoo, enkä minä halua nipistää sille aikaa vauvalta. Hän voi olla vaativa.

Jotain Seita sentään oli ymmärtänyt ennakoida. Hän alkoi selittää vuolaasti, millainen Lenni oli ollut pienenä. Anoppi oli kertonut tästä paljon, kuten myös Seitan oma äiti tyttärensä imeväisajoista. Mitä ilmeisimmin hyvää tarkoittaneet naiset olivat onnistuneet kylvämään Seitan mieleen kauhukuvia iilimatomaisesti takertuvasta toukasta, jolta pääsi parku heti, kun nänni revittiin sen suusta. Vauva oli kummallekin ensimmäinen lapsenlapsi, ja siitä otettiin kaikki irti. Seita oli saanut kilo-kaupalla erilaisia oppaita, ja niiden selailu oli entisestään kasvattanut hänen pelkojaan. Minusta ei ollut häntä lohduttamaan tai tukemaan, sillä mitä minä imeväisistä tiesin.

– Ensimmäinen neuvolakerta oli puistattava, Seita sanoi ja värähti muistosta. – Terveystenhoitaja kysyi ensitöikseen, miten me tänään voimme. Me! Lenni ei ollut mukana, joten minä tokaisin, että minä voin ihan hyvin ja toivoin, että hänkin voisi. Ei se tajunnut minun sarkasmiani.

Seita suolsi kokemuksiaan, ja oloni alkoi olla tukala. Erilaisen alkuraskauden pahoinvointien kuvaukset etoivat, ja myöhemmät omituiset ruokamielihalat saivat minut ymmälleni. Toki työyhteisössä oli silloin tällöin ollut odottavia äitejä, mutta tähän asti olin säästynyt raadollisilta yksityiskohdilta. Seita antoi tulla täydeltä laidalta. Nähtävästi hän ei ollut saanut purettua mieltään äidilleen tai anopilleen tai ei ollut saanut näiltä vastakaikua. Lennin lohtu Seitan tuotumuksiin oli musiikki. Hän alkoi aina soittaa jotain kaunista ja rauhoittavaa, kun näki Seitan paniikissa, eikä Seita tietenkään voinut sanoa, että toivoi Lennin antavan hänen valittua.

– Kyllä minä pikkuhiljaa rauhoitunkin, Seita myönsi. – Sitten hän lepertelee minulle, hieroo jalkoja ja hartioita, ja minä olen hyytelöä hänen käsissään.

– Hyvä niin, sanoin pontevasti. – Meidän podcastimme. Ajattelitko sinä, että jatkat sen parissa, kun tilanne kotona helppottuu?

– Tietenkin minä haluaisin, mutta vaikea luvata vielä mitään. Minä ajattelin, että sinä pärjät yksin sen kanssa. Hankit aiheisiin sopivia vieraita keskustelemaan kanssasi, useampia kuin tähän mennessä, eikä kukaan huomaa minun puuttuvan.

Asiantuntijoita meillä oli ollut mukana alusta lähtien, mutta pääosan keskusteluista olimme käyneet kaksin. Esittelimme *Vallattomat naiset* -ohjelmassa sanamukaisesti historiallisia naisia, jotka olivat vaikuttaneet yhteiskunnallisesti mutta joita ei ollut aikoinaan arvostettu. He olivat olleet vailla valtaa, vaik-

ka olivat tehneet usein urauurtavaa, huomiotta jäänyttä työtä. Joukossa oli ollut taiteilijoita, tieteen tekijöitä, jotka olivat jääneet miesten varjoon, tutkimusmatkailijoita ja myös yhteiskunnan järjestystä järkyttäneitä rikoksentekejiä. Olimme kohdanneet erilaisten tutkimusten yhteydessä vallattomia naisia, joista monet olivat jääneet artikkeleissa pelkiksi sivulauseiksi. Joku oli jossain keskustelutilaisuudessa huomauttanut, että tällaisten naisten taustoista olisi kiinnostavaa tietää lisää, kuten mikä oli ajanut heidät tavoittelemaan vaikutusvaltaa ja miten aikalaiset olivat heihin suhtautuneet. Olin ottanut asian puheeksi Seitan kanssa, ja podcast oli ollut meille oiva väylä esitellä vallattomia naisia. Lähetimme parin viikon välein kolmen vartin pituisen ohjelman, ja yhteistyö oli toiminut ongelmitta. Kumpikin oli hyvä keskustelija, ja vankka taustatyö takasi sen, ettei sormi mennyt suuhun yhdenkään vieraan kanssa.

Tänään oli ollut tarkoitus puhua jatkosta, sopia esiin otettavista naisista, tai niin olin kuvitellut. Ennen kuin olin lähtenyt Irlantiin, olimme tehneet valmiiksi kymmenen podcastia. Kesän pidimme taukoa, ja homma jatkuisi taas yliopistojen syyslukukauden alettua. Jo valmiit riittäisivät syyskuuksi, ja minulla olisi aikaa harkita, miten menettelisin vallattomien naisten kanssa. Yksin jatkaminen ei tuntunut mielekkäältä, sillä Seitan kanssa sain aina aikaan hersyvän tieteellisen keskustelun. Samanlaista kemiaa ei löytynyt kaikista asiantuntijavieraista.

– Ota joku toinen minun tilalleni, Seita ehdotti. – Tohtori-koulutettavissa, maisteriohjelmassa tai graduntekijöissä on varmasti hyviä tyyppejä, joista joku voisi innostua mukaan.

Ehkä, mutta en heti saanut ketään päähäni. Omissa ohjattavissani ei tällä hetkellä ollut ketään naisten aseman muutoksista kiinnostunutta. Seita heitti pari nimeä, mutta en innostunut heistä. Sanoin harkitsevani asiaa, ja hänen olonsa huojentui. Hän hymyili

leveästi ja pani viimeisen leivospalan suuhunsa. Sen nieltyään hän sanoi kutsuvansa minut vierailulle punaiseen mökkiin heti, kun olisi saanut vauvan huoneen ja vinttikamarin sisustettua.

– Minä olen niin onnellinen, hän julisti. – Loppuraskauden ajan minä makoilen punkassa kuin mursu ja kuuntelen Lennin esittämiä balladeja. Vauvan plupsautan ulos suitsait, kun aika on täysi.

– Se onnea on, vahvistin.

Seitan kännykkä hälytti, ja hänelle tuli kiire kerätä kassinsa. Lenni oli toimittanut omat asiansa ja odotteli häntä pysäköinti-paikalla. Seita nousi, ja raskaus erottui selvästi kukkamekon alta. Hän mietti vielä, hakisiko tiskiltä mukaan muutaman leivoksen, mutta luopui aikeesta kännykän hälyttäessä toisen kerran.

– Pidetään yhteyttä, Seita sanoi ja työntyi kasseineen käytävälle.

Ennemmin tai myöhemmin, ja veikkasin että harvakseltaan. Hänen maailmansa täyttyi nyt ydinperheen kuvioista, ja muiden ongelmat olivat sivuseikka. Seita oli ollut hyvä ystävä opiskelujen alkua ajoista lähtien, ja muutamia lyhyitä ajanjaksoja lukuun ottamatta olimme asuneet samalla paikkakunnalla, viime vuodet Tampereella. Paras ystävä hän ei ollut, vaan läheisimmät ystäväni olivat yläkouluajoilta. Heidän kanssaan olin aina jakanut kaiken, eivätkä välit olleet katkenneet aikuistuttuamme, vaikka olin asunut vuosia Jyväskylässä.

– Kiitos, minulla oli antoisa matka, sanoin ikkunasta heijastuvalle peilikuvalleni. – Trinity College ja sen kirjasto olivat suurenmoisia. Minä nautin kirjaston harvinaisuuksista ja niiden tutkimisesta. Tapasin myös mukavia ihmisiä. Erityisesti arkeologian professori Farrell oli mieleeni. Hänen mukanaan pääsin kaivaukselle, ja oli virkistävää tutkia esihistoriallisia esineitä ulkona eikä neljän seinän sisällä. Hän oli charmikas mies.

Joku yskäisi, ja näin tarjoilijan pöydän ääressä. Hän halusi siistiä Seitan jäljet, ja armollisesti sen sallin. Hän vilkuili minua vaivihkaa, mutta minua ei liikuttanut, mitä hän ajatteli yksinpuhelustani. Seita ei ollut kysynyt kuulumisiani, ja se jos mikä kieli, että oma napa oli hänen maailmansa keskipiste nyt. Aikaisemmin hän olisi vaatinut minua kertomaan kaikki yksityiskohdat matkalla tapaamistani henkilöistä, ja olisimme sumeilematta ruotineet tiedemaailman kummajaisia. Farrell ei ollut kuulunut heihin, mutta kaikenlaista kerrottavaa irlantilaisesta yliopistomaailmasta olisi kyllä ollut. Niistä saisivat kuulla vanhat ystäväni, kun tapaisimme, ja heitä kiinnostaisi lähinnä, millainen mies Farrell oli ollut. Muusta akateemisesta silpusta viis.

Vielä oli kesää jäljellä, ja mitä tahansa odottamatonta voisi tapahtua. Mitä tekisin podcastin kanssa? Se oli päällimmäisin huoleni nyt. Lopettaisinko sen vai en?

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta sijaitsi keskuskampuksella vain reilun puolen kilometrin päässä kotoani. Pari päivää Seitan tapaamisen jälkeen kävelin sinne. Olin siivonnut ennen Irlantiin lähtöäni työpisteeni, johon oli asettunut vierailuva tutkijatohtori. En ollut tavannut häntä, tiesin kyllä hänen tutkimuksensa kohteen ja aiemmat saavutukset ja olin ajatellut, että olisi kiinnostavaa keskustella hänen kanssaan. Hän oli kuitenkin poistunut etuajassa, ja viime viikot huone oli ollut väitöskirjatutkijan käytössä. Ihmisiä tuli ja meni, työ vei tutkimuksen perässä milloin minnekin. Minulla ei ollut mitään vaihtelua vastaan, Irlannin kokemusten jälkeen minun olisi mielekästä paneutua keräämääni materiaaliin ja sietää syksyn harmaus. Vielä ei kuitenkaan ollut sen aika, vaan viettäisin kesälomaa vailla minkäänlaisia velvollisuuksia. Samoin tuntuivat

ajattelevan monet muut, sillä tiedekunnan tiloissa oli hiljaista. Vasta kahvilassa tapasin tuttuja, joiden kanssa vaihdoin kuuluisia. Heiltä en kuitenkaan saanut vinkkejä kenestäkään, jota olisin voinut jututtaa podcastiamme varten. Ajankohta oli varmaan väärä, sillä lomasuunnitelmat olivat heidänkin mielestään.

– Noituus on aina kiinnostava aihe, yksi vinkkasi. – Mikä sai tytön tai naisen uskomaan itsensä yliveriseksi parantajaksi ja usein lopulta tuhon omaksi, kun ei ymmärtänyt pitää kynttiläänsä vakan alla. Siitä aiheesta voisin tulla keskustelemaan teidän kanssanne.

Lupasin pitää hänet mielessäni. Mitä ilmeisemmin laitoksella ei tiedetty Seitan raskaudesta, vaan se oli pysynyt salassa kukkaketomekkojen alla. En maininnut siitä, vaan toivotin hyvää loma-aikaa, ja vasta silloin tuttuni muisti, että olin ollut Irlannissa, ja uteli, oliko reissu ollut onnistunut. En ruvennut selvittämään matkan vaiheita, vetosin sovittuun tapaamiseen ja poistuin.

Tapaamisia minulla olikin edessä, sillä totta kai äiti oli ilmoittanut haluavansa tietää kaiken, mitä olin matkalla kokenut. Hänellä oli selvästi jonkinlainen Agatha Christien dekkarien luoma mielikuva, että historiallisissa ympäristöissä ja arkeologisilla kaivauksilla tapahtui aina jotain dramaattista ja yllättävää. Hän näki minut aurinkovarjon alla cocktaillasi kädessä ja lauma palvelijoita ympärilläni, ei suinkaan yöpymässä epämuikavasti tellassa ilmojen ja ötököiden armoilla. Hän ja Harri pyyhkäitsivät luokseni, jos en piakkoin menisi käymään heidän luonaan. He asuivat edelleen omakotitalossa, jonne äiti ja minä olimme muuttaneet pian Tampereelle asettumisemme jälkeen. Jälkeenpäin ajatellen kaikki oli tapahtunut niin nopeasti, että äidin oli täytyntä tutustua Harriin jossain yhteydessä ennen kuin hänen ja isän välit olivat alkaneet rakoilla.

Harri oli urakoitsija, ja hänellä oli ollut ja oli edelleen rakennushankkeita eri puolilla Suomea. Äiti oli suorittanut kiinteistönvälittäjän tutkinnon, kun olin aloittanut ala-asteen. Isä oli toiminut ruokakauppa-alalla ja edennyt K-kaupan hierarkiassa supermarketin vetäjäksi niihin aikoihin, kun äiti oli katsonut saaneensa tarpeeksi kotirouvana olosta. Isä oli houkuttellut häntä työskentelemään rinnallaan, mutta äiti ei ollut kiinnostunut päivittäistavara-kaupasta ja siihen liittyvästä asiakaspalvelusta eikä myyjien valvomisesta saati toimistotyöstä. Oikea syy oli tainnut olla se, ettei hän ollut halunnut olla isän alaisena ja seurassa ympäri vuorokauden. Isä osasi olla äkkijyrkkä, sen minäkin olin tuolloin ymmärtänyt. Jossain kiinteistöympyröissä äiti oli kohdannut Harrin. Ennemmin tai myöhemmin, sillä ei ollut mitään väliä, sillä vanhempieni liitto oli ollut tien-sä päässä.

Ennen Jyväskylää olimme asuneet lähiseuduilla, ja olin syntynyt Keuruulla. Olimme muuttaneet isän edetessä kauppatalolta toiselle, ja minusta oli tuntunut, että aina juuri silloin, kun olin saanut kivoja kavereita. Äitikään ei ollut siitä resuamisesta pitänyt, mutta pikkupaikkakuntia hän ei ollut laillani ikävöinyt. Isä oli toivonut lisää lapsia, mutta niitä ei ollut siunaan-tunut. Oliko päätös ollut yksin äidin, ehkäpä. Jyväskylään äiti oli ollut valmis muuttamaan, olihan se ollut kunnollisen kokoinen kaupunki, ja isä oli ollut varma, että olisi pian Citymarke-tin kunkku. Eron jälkeen isä oli menettänyt mielenkiintonsa ruoka-alaan. Hän oli siirtynyt autobisnekseen, ja viimeksi kun olimme vaihtaneet kuulumisia puhelimessa, hän oli puhunut jostain yrittäjähallista.

Eron jälkeen olin tavannut isää säännöllisesti peruskoulun loppuun, mutta lukion aikana tapaamiset olivat harventuneet. Hän ei ollut ymmärtänyt, miksi olin ylioppilaaksi päästyäni ha-

kenut Jyväskylään historian laitokselle, ei minusta opettajaksi olisi. Vielä vähemmän hän oli kiinnostunut tutkijantyöstäni. Kandidaatti, maisteri ja tohtori. Mitä niillä titteleillä teki? Akateemiset arvot eivät todellakaan saaneet isää ylpeyden kukkuloille. Lääkäri tai tuomari olisi ollut ymmärrettävä uravalinta. Piehtaroida menneisyyden parissa, sitä isä ei ollut suostunut mieltämään järkeväksi puuhaksi. Mennyt oli mennyttä, sitä ei saanut muutettua. Ei kukaan ottaisi opikseen kuolleesta tiedosta. Ei siis mikään ihme, että hänen mielenkiintonsa tekemisiini oli hiipunut. Jos olisin ymmärtänyt mennä naimisiin ja saada lapsia, hän olisi ollut onnessaan ja tehnyt kaikkensa aivopestäkseen lapset itsensä kaltaisiksi.

Velipuoleni äidin toisesta liitosta oli toista maata kuin minä. Tahvo oli minua kaksitoista vuotta nuorempi, ja sen kuuden vuoden ajan, jonka olin asunut saman katon alla hänen kanssaan, olin nähnyt hänen kasvavan vauvariiviestä eskari-ikäiseksi pojankoltiaiseksi. Hän oli ollut kekseliäs jäynän tekijä, kuulemma ihan kuin Harri itse pienenä, ja hyvä hänestä oli tullut. Menestyvä kyllä, mutta millä hinnalla, sitä en tiennyt. Kaikki liikekumppanit tuskin muistelivat häntä lämmöllä. Minun kasvatukseni Harri oli onneksi jättänyt äidin kontrolle, ja Tahvon synnyttyä olin saanut toteuttaa itseäni melko vapaasti. Äiti oli luottanut järkeeni, ja koska olin itsekin tehnyt niin, ongelmia ei ollut tullut.

Olin viihtynyt Tampereella, mutta kuitenkin hakenut opiskelemaan Jyväskylään. Irtiotto kotoa ja pärjääminen omin avuin olivat olleet syyt valintaani. Kaupunki oli ollut mukavan tuttu, ja kurssikavereista oli löytynyt hengenheimolaisia, ensimmäisten joukossa Seita. Olimme molemmat kunnianhimoisia ja tukeneet toisiamme kaikin tavoin. Välillä tutkimukset olivat vieneet meidät työskentelemään eri paikkakunnille, mutta

aina olimme palanneet Jyväskylään. Nelisen vuotta sitten Seitä oli valittu sukupuolentutkimuksen lehtoriksi Tampereelle, ja pian sen jälkeen hän oli väitellyt tohtoriksi. Minä puolestani olin tehnyt Jyväskylässä etnologian väitökseni naisen aseman muutoksesta Suomessa ja sen jälkeen hakeutunut Tampereelle tutkijatohtoriksi. Meillä molemmilla oli riittänyt haasteita, ja yksi suurimmista oli nyt taatusti Seitalla edessä.

Kännnykkä havahdutti minut ajatuksistani. Äiti soitti ja kysyi, voisiko tulla käymään. Hänellä oli asuntoesittely keskustassa, ja hänen olisi helppo piipahtaa luonani sen jälkeen. Kolme varttia, ja hän olisi ovella. Minulle sopi, ja koska olin jo kotikulmilla, minun oli valittavana joko Koskikeskus tai Ratinan kauppakeskus, joista voisin ostaa tarjottavaa. Suvantokatu, jolla asuin, sijaitsi kauppakeskusten välissä, ja molempiin oli kiivenheiton matka. Valitsin Ratinan, koska muistin Seitan kanssa syömäni leivokset. Hain niitä sekä palat suolaista piirakkaa. Muuta vaivaa en äidin vuoksi nähnyt. Asuntoni oli siisti, olin imuroinut palattuani ja tuulettanut perusteellisesti. Olisin tietenkin voinut vuokrata asunnon poissaoloni ajaksi, mutta en pitänyt ajatuksesta, että joku vieras asettuisi taloksi ja tutkisi tavaroitani. Tai vieraat, sillä Tahvo oli ehdottanut, että hän vuokraisi kämppääni matkailijoille lyhytaikaiseen käyttöön. Airbnb, olin kai kuullut. Hän siivoaisi kyllä yöpyjien jäljet ja huolehtisi vuodevaatteista. Ihan varmaan ei. Kyllä minä hänet tiesin, innostus riittäisi hetken, ja sen jälkeen asunto olisi muistuttanut sikolättiä.

– Isä takaa minut, Tahvo oli vakuutellut minulle.

Asuntoni, tilava kolmio, oli minulla vuokralla. Sen omisti Harrin firma. Firmalla oli tapana hankkia asuntoja, remontoida niitä tarpeen mukaan ja myydä eteenpäin kunnon voitolla. Tämän huoneiston hän oli ostanut äidin pyynnöstä. Äiti oli

ajatellut, että he voisivat muuttaa keskustaan, kun omakotitalo isoine pihoineen alkaisi käydä voimille. Tahvo oli ehkä jossain vaiheessa elätellyt toivoa, että saisi tästä opiskelukämpän, ja se oli saattanut olla Harrinkin mielessä. Molemmat kuitenkin tiesivät, ettei äiti suostuisi moisiin muutoksiin, jollei Harriolla olisi tarjota minulle jotain ekstrahienoa tilalle. Vielä ei ainakaan ollut, ja arvelin syyn olevan se, että Harri sai kotona valvottua edes vähän parikymppisen teekkaripoikansa touhujia. Mihinkään asuntolaan Tahvo ei ollut halunnut hakea, hyvän aika, maksaa nyt vieraalle vuokraa, eihän se ollut järkevää. Kotona sai asua huolelta, ruoka tuli pöytään ja kaikki muukin palvelu pelasi. Lempinimi Tahvo viestitti, että hänessä oli jotain tönkkösuolattua, mutta oman edun hän osasi kyllä huomioida. Äiti oli ainoa, joka käytti hänestä virallista nimeä Tapani, vaikka tämä harvoin ymmärsi, kenestä äiti puhui.

Äiti saapui tismalleen kolmen vartin kuluttua. Hän oli puukeutunut keveään vaaleaan jakkupukuun ja siihen sopivaan silkkiseen paitaan. Lyhyissä hiuksissa oli kastanjanruskea sävy, jota hän oli suosinut pitkään. Minun tukassani se oli luonnostaan ja oletettavasti tummenisi vanhemmiten, kuten äidille oli käynyt. Isältäni olin perinyt siniharmaat silmät. Tahvo puolestaan oli tullut Harriin hiekanvärisine hiuksineen ja vaaleanrusehtavine silmineen. Sisaruksina meitä ei pitänyt ensivaikutelman perusteella kukaan, ja eri sukunimet vain vahvistivat yhteenkuulumattomuutta.

– Näytät hyvältä, Lea, äiti kehaisi.

– Samoin, sanoin ja viittasin katettua pöytää kohti.

– Seuraava näyttö alkaa puolelta. Todella kiva paritalon puolikas, ja toivon mukaan asiakkaita tulee. Kesäaika on aina vähän arvaamaton.

Tuttu virsi vuosien varrelta, ja sillä äiti kuittasi työkuulumis-

sensa. Hän kertoi, että Harri oli Hattulassa mökkeilemässä ja että olisin tervetullut sinne lomailemaan. Hattulan mökillä olin yläkouluaikoina viettänyt kesäisin paljon aikaa. Se oli ollut silloin Harrin isovanhempien hallussa, mutta näiden ikäännyttyä Harri oli lunastanut paikan nimiinsä. Sukulaisia asusteli lähitienoilla, ja olin leikkinyt paljon Tahvon sekalaisten serkkujen kanssa. Lukion alettua olin alkanut kiinnostua musiikkitapahtumista ja etenkin pojista, ja mökillä käynnit olivat harventuneet. Kiitos Tahvon äiti ja Harri eivät olleet kontrolloineet menoani suuremmin. Ei minulla juuri salattavaa ollut tullut, sillä olin aina ollut liikkeellä kimpassa bestisteni Metten ja Mallan kanssa.

– Mitä Mettelle ja Mallalle kuuluu? äiti kysäisi samassa.

– Ei ihmeempää. En ole vielä tavannut heitä. Malla on lomailemassa Unkarissa sisarensa luona. Tämä sai juuri neljännen lapsensa. Mette taas on jollain itsetutkiskeluretriitillä maaseudun rauhassa.

– Monesko retriitti se on? äiti huokaisi. – Luulisi hänen jo löytäneen itsensä. Terapeutit tulisivat edullisemmiksi ja olisivat asiantuntevampia.

Kenties, mutta Mette halusi olla mukana ryhmässä, jonka osallistujilla oli sama henkinen tavoite. Sitä hän ei ollut löytänyt seurustelukumppaneistaan, ja aina kun suhde oli loppunut, Mette oli ilmoittautunut sopivaan omaa minää luotaavaan tapahtumaan, ja niitähän Suomessa piisasi.

– Jos Mettellä olisi lapsia, hän ei ehtisi saivarrella itsensä kanssa, äiti tokaisi.

Yksikään Metten kumppaneista ei ollut halunnut lapsia, syitä en yrittänyt edes arvailla. Mette oli luokanopettaja, pätevä ja rakastettu, ja olin ilman muuta uskonut, että hän vakiintuisi meistä kolmesta ensimmäisenä ja että perhe kasvaisi nopeasti.

Malla oli kuitenkin ottanut paalupaikan, mennyt naimisiin, saanut kaksi tyttöä, eronnut ja viitannut eron jälkeen kintaalla vakituisille parisuhteille. Hän oli asianajaja ja kasvatti tyttäristään omatoimisia ja peräänantamattomia. Olin vanhemman tytön kummitäti ja tiesin, miten taitavasti tämä kyseenalaisti mitä tahansa väittämiä, jos sille päälle sattui. Mette oli nuoremman kummi, olisi hemmotellut tyttöä mielin määrin ellei Malla olisi asettanut hänelle rajoja. Vain kaksi joululahjaa, ei kymmentä, ja synttäreille riitti yksi paketti.

Mette ja Malla olivat asuneet kouluaikoina saman kadun varrella kuin me, ja olimme olleet jatkuvasti tiiviisti yhdessä. Opiskeluvuosina heidän vanhempansa olivat muuttaneet muualle, ja olin tavannut heitä enää harvakseltaan. Äiti ja Harrikaan eivät olleet pitäneet heihin yhteyttä, vaan olivat olleet hyvillään, kun tilalle oli muuttanut perheitä, joiden lapsista Tahvo sai kavereita.

– Entä Seita, mitä hänelle kuuluu?

Äidin ilme oli kohteliaan kiinnostunut, mutta tiesin, ettei hän oikeasti piitannut Seitan kuulumisista. He eivät olleet samalla aaltopituudella. Äiti koki jostain syystä sukupuolentutkimuksen arveluttavaksi ja mietti tietenkin, oliko Seita itse ”joko tai vai sekä että”, ja että oli tyyliä pukeutua kukkamekkoihin vuoden ympäri. Tässä asiassa äitiä pystyi lukemaan kuin avointa kirjaa toisin kuin asuntojen kaupustelun yhteydessä, jolloin pokka piti aina. Äiti olisi kauhistunut, jos olisi tiennyt olevansa Seitan mielestä se kukkahattutäti, jollaiseksi itse luokitteli tämän.

– Seita on muuttanut Lempäälään ja onnellisesti raskaana, kerroin hänelle.

Äidin kasvot venähtivät. Selvästi hän mietti, oliko Seita käynyt keinohedelmöityksessä tai saanut joltain tutulta lastin muumimukissa vaginaan pruuattavaksi. Hän yllättyi, kun ker-

roin Seitan menneen naimisiin Lenni-nimisen musiikinopettajan kanssa.

– Hyvän aika, äiti takelsi. – Harrin ja minun pitää onnitella heitä. Mikä olisi sopiva muistaminen?

– Lahjakortti lastentavaraliikkeeseen vaikkapa, ehdotin.
– Hankin osoitteen, johon voit lähettää sen.

Seitan äkkikäänneet hämmensivät äidin niin, ettei hän kysellyt kuin ylimalkaisesti Irlannin matkastani. Arkistojen ja kirjastojen penkomiset olivat hänelle täyttä hepreaa, eikä hän myöskään osannut kuvitella, että kohtaisin niissä piireissä kiinnostavia ja puoleensavetäviä miehiä. Pölyttyneitä muumioita vain.

Lupasin äidille piipahtaa mökillä jossain välissä, ja hänen mentyään minua nauratti hänen suhtautumisensa ystäviini. Malla oli tietenkin hänen suosikkinsa, Mette reppana ja Seita kukkamekkoinen outolintu. Kenelläkään ei kuitenkaan ollut rikosrekisteriä, kuten joillakuilla Tahvon kavereilla. Siitä syystä Harri varmaan halusi pitää Tahvon silmiensä alla.

Avasin sähköpostin ja näin muistutuksen taidenäyttelyn avajaisista, jotka olivat tänään. Gallerian omisti Venla Nummelin, taidehistorioitsija, joka oli ollut asiantuntijavieraana, kun Seita ja minä olimme valinneet podcastimme kohteiksi vähän tunnettuja naistaiteilijoita. Venla oli ollut räväkkä keskustelija, ja olin pitänyt hänen mustasta huumoristaan. Toisen kerran hän oli ollut mukana, kun olimme ottaneet esille elokuvamaailman naisia, joiden ura oli loppunut lyhyeen kauneuden kadotessa tai huonojen sopimusten myötä. Galleriassa oli silloin ollut pienimuotoinen elokuvajulisteiden näyttely, ja sen vuoksi Venla oli ottanut selvää naisten taustoista. Sattumalta aihe oli tullut samoihin aikoihin sekä hänen että meidän mieleen, ja Venla oli luvannut olla käytettävissä, jos päättäisimme esitellä kurtisaanien kohtaloita. Jotkut olivat olleet menestyviä ja

saaneet oikeasti valtaa, toiset olivat päätyneet kurjuuteen. Olisi kiintoisaa pohtia, mikä oli aiheuttanut tämän jaon.

– Tuttu kaava oletettavasti, Venla oli tuolloin todennut. – Jos ei järki riitä, päättyy hyväksikäytetyksi.

Kurtisaanit olin ajatellut ottaa esiin kahvilassa, mutta Seita oli estänyt aikeeni vetäytymällä hankkeesta. Mietin, olisiko Venlasta podcastin tekijäksi. Hän oli perustanut menestyneen gallerian, ja se vaati yhteistyökykyä eri tahojen kanssa. Olisiko hän kuitenkin se, joka sanoisi aina viimeisen sanan? Sellaisen ihmisen kanssa sovittelu voisi olla hankalaa. Päätin mennä avajaisiin ja haistella ilmaa. Venla saattoi olla niin kiireinen, ettei häneltä liikenisi aikaa kuin piipahtamisille asiantuntijana. Pieni tuulettuminen äidin tapaamisen jälkeen tekisi minulle kuitenkin hyvää, joten aloin valmistautua avajaisiin.

Galleria Venla Nummelin oli tehdarakennuksessa, josta oli restauroitu taidetalo kymmenisen vuotta sitten. Oli vienyt aikansa, ennen kuin yleisö oli löytänyt sen galleriat ja taidepajat. Venla oli saanut tilavan gallerian edellisen omistajan kuoltua äkillisesti. Hän oli jakanut tilan siirrettävillä väliseinillä, ja usein esillä oli yksi iso näyttely ja yksi tai kaksi pienempää. Paikalla oli saapuessani jo monia taiteen ystäviä ja taiteilija kertoi juuri maalauksistaan, minkä jälkeen Venla kehotti vieraita tutustumaan töihin. Sain kuohuviinilasini yleisön seassa kulkevalta tarjoilijalta ja ujuttauduin kohti Venlaa. Hän jutteli parin varakkaan näköisen herran kanssa, joita arvelin potentiaalisiksi ostajiksi. Venla tervehti minua ilmeisin poskisuukoin, mutta ei esitellyt miehiä minulle. Nämä suuntasivatkin kohti taiteilijaa.

– Näytät upealta, Lea, Venla hymyili. – Tuo mekko on seksikäs.

Olin pukeutunut hihattomaan mekkoon, jonka pronssivärisen aluskankaan päällä oli tummempi pronssinen kukka-

pitsikuvio. Miehestä oli tiukka, mutta vyötäröltä mekko leveä. Sitä oli ihailtu illallisilla Dublinissa ja muuallakin. Tukkini laskeutui lainehtien olkapäille, ja meikinkin vuoksi olin nähnyt vaivaa. Venla huomautti, ettei ollut aikoihin nähnyt minua galleriassa. Selitin olleeni Irlannissa vierailevana tutkijatohtorina, ja hän ehdotti, että tapaisimme lounaan tai illallisen merkeissä, niin että voisin kertoa hänelle kokemuksistani. Ajankohta jäi sopimatta, sillä luoksemme asteli pariskunta.

– Sisarentyttäreni Kaarina, Venla nimesi naisen.

– Markus Denffer, mies esittäytyi katsoen minua silmiin.

Miehen kädenpuristus oli napakka, ja katseesta näin, että hän oli tottunut tekemään hyvän vaikutuksen ihmisiin. Minua ei kiinnostanut, oliko hän oikeasti rehti ja reipas, jollaisen vaikutelman halusi välittää.

– Lea Liinoja, sanoin ja näin nimeni soittavan jotain kelloa Kaarinan mielessä.

Olikohan hän ollut jollakin luennollani?

– Se podcast, hän muisti. – Etkö sinä, Venla, ollutkin siinä vuosi sitten mukana?

– Aivan, *Vallattomat naiset*, Venla sanoi ilahtuneena.

– Venla vinkkasi siitä minulle, Kaarina sanoi. – Kuuntelin sen, ja se oli oikein mielenkiintoinen. Taide on minuakin lähellä.

Vaan muita jaksoja et tainnut kuunnella, arvasin, mutta nykyttelin muka hyvilläni hänen sanoistaan. Markus Denffer näytti olevan ymmällään, ja Venla selitti, että olin naisen asemaan ja sen muutoksiin perehtynyt tutkijatohtori. Kaarina väsyi puheenaiheeseen, patisti miehen liikkeelle ja heidän menetyään Venla pökkäsi minua kepeästi käsivarteen.

– Sinä teit vaikutuksen Denfferiin, Venla sanoi. – Hän silmänsä siristivät kuin saalistajalla.

– Älä hupsi.

– En hupsikaan. Denffer on huhujen mukaan naistenmies, jota ei noin vain napata. Tietenkin Kaarina uskoo monien aiempien lailla, että on se ainoa oikea, johon mies aidosti rakastuu. No, ei ole. Puoleensavetävä pakkaus mies on ja selvästi nauttii lentelystään.

Denfferin maine ei ollut minulle tuttu. Venlan puheet eivät tehneet minua uteliaaksi, mutta sen kyllä huomasin taideteoksia tutkiessani, että miehen katse yhytti minut useamman kerran. Sen laatua en osannut sanoa. Kiinteä, arvioiva vai laskelmoiva? Julkea se ei ollut, mutta häiritsevä kyllä. Niinpä poistuin galleriasta ja heivasin miehen mielestäni.

Kolme päivää myöhemmin sain häneltä sähköpostin yliopiston osoitteeseeni. Okei, hän kuvitteli tehneensä minuun vaikutuksen ja uskoi, että olin kypsää kauraa. Aioin poistaa viestin heti nähtyäni hänen nimensä, mutta otsikko kiinnitti huomioni: *Tyra, Agnes, Ulli Margaretha ja Ernestine*.

Vanhanaikaiset nimet herättivät uteliaisuuteni, ja klikkasin postin auki.

2. LUKU

Alkuviikolla tapasin Mallan ja Metten Ratinan kauppakeskuksen Periscope-ravintolan kattoterassilla. Itse olisin mieluummin mennyt tälläkin kertaa muualle, mutta Mette halusi käydä hankkimassa uusia vaatteita koulua varten. Hän uhkui voimaantuneensa retriitissä, ja vaihdoimme Mallan kanssa tietävän katseen. Joko joku retriitin vetäjistä tai osallistujista oli saanut Metten huomionkipeän sydämen läpättämään. Niin oli käynyt aiemminkin, mutta yksipuolisista ihastuksista ei ollut kehittynyt mitään myöhemmin. Retriitin päätyttyä osallistujat olivat lähteneet tahoilleen, ja vain harva oli halunnut antaa yhteystietonsa. Jos oli antanut, ei ollut vastannut Metten tekstareihin. Poissa silmistä, poissa mielestä, päti onneksi tässä Metten kohdalla, ja arkipäivän tekemiset täyttivät ajatukset.

– Koulun alkuun on enää reilut pari viikkoa, Mette ilmoitti.
– Minulla oli niin mukava luokka, ja nyt lapset jo aloittavat yläkoulun. Minulle tuli ikävä niitä jo päättäjäispäivänä.

– Samoin sinä sanot neljän vuoden kuluttua näistä oppilaisista, jotka tulevat nyt kolmoselle sinun huomaasi, Malla tokaisi.

– Varmaan niin, Mette myönsi. – Minä kiinnyn jokaiseen ja haluan voittaa heidän luottamuksensa. Yleensä onnistunkin.

Malla hymähti ja päätti, että Metten tekemiset oli nyt kuitattu. Hän otti kännykästä esiin kuvia sisarensa neljänestä lap-